

Kjøp av datterselskap uten virksomhet

Utsatt skatt i konsernregnskapet

Artikkelen problematiserer regnskapsmessig behandling av utsatt skatt i konsernregnskapet ved kjøp av datterselskap som regnskapsmessig blir vurdert ikke å være et virksomhetskjøp. Bakgrunnen for artikkelen er at det har oppstått tvil om hvilke regnskapsmessige løsninger som er forenlige med god regnskapsskikk på dette området.

Professor Emeritus
Hans Robert Schwencke
Handelshøyskolen BI, Institutt for
rettsvitenskap og styring

Statsautorisert revisor/dosent
Kjell Magne Baksaas
Universitetet i Sørøst-Norge

Professor
Tonny Stenheim
Universitetet i Sørøst-Norge

Artikkelen berører også et mer generelt og prinsipielt spørsmål om regnskapsmessige løsninger etter internasjonal regulering (IFRS, eventuelt IFRS for SMEs) kan anses som god regnskapsskikk.

Virksomhetskjøp og oppkjøp uten virksomhet

Regnskapsmessig behandling av oppkjøp
Regnskapsmessig behandling av datterselskap skal følge oppkjøpsmetoden så lenge overtakelsen er å anse som regnskapsmessig transaksjon.¹ NRS 17 *Virksomhetskjøp og konsernregnskap* er den standarden som gir nærmere regler om regnskapsmessig behandling av oppkjøp ved konserndannelse. Denne standarden regulerer regnskapsmessig behandling av oppkjøp som er virksomhetskjøp og oppkjøp som ikke er virksomhetskjøp.²

Standarden foreskriver bruk av oppkjøpsmetoden hvis oppkjøpet er et virksomhetskjøp.³ Hvis oppkjøpet ikke er en slik overtakelse, følger det av standarden at de fleste trinnene i opp-

kjøpsmetoden skal følges, herunder trinnet som sier at anskaffelseskost skal tilordnes eiendeler og gjeld i datterselskapet. I denne sammenhengen må dette forstås som at anskaffelseskost tilordnes eiendeler og gjeld basert på deres forholdsmessige virkelige verdi. Standarden gir også adgang til å innregne *teknisk goodwill*, dvs. goodwill som oppstår som følge av at utsatt skatt måles til nominell verdi og ikke til nåverdi.⁴ Ut over dette sier ikke standarden noe om behandlingen av utsatt skatt i denne sammenheng. Den foreløpige standarden NRS(F) *Resultat-skatt* behandler utsatt skatt ved oppkjøp,⁵ men sier ikke noe eksplisitt om behandlingen av utsatt skatt når oppkjøpet ikke medfører overtakelse av virksomhet. Dette skyldes trolig at NRS(F) ikke er oppdatert (første gang fastsatt i 1992 og siste gang justert i 2008) etter at NRS 17 ble vedtatt (2011). Det har derfor oppstått tvil om hvordan utsatt skatt bør reflekteres i konsernregnskapet ved oppkjøp av datterselskap uten virksomhet.

Rammelov og rettslig standard

Regnskapsspråket god regnskapsskikk defineres av en rammelov, regnskapslo-

ven, og en rettslig standard, god regnskapsskikk, som i hovedsak er gitt et nærmere definert innhold gjennom norske regnskapsstandarder fastsatt av Norsk RegnskapsStiftelse. Sentrale argumenter for en slik reguleringsløsning er å sikre dynamisk regulering og at det ikke lar seg gjøre å regulere alle regnskapsmessige problemstillinger gjennom lov og/eller forskrift. Ulempen med en slik reguleringsløsning er at det vil kunne oppstå uklarhet om hvilke regnskapsmessige løsninger som er å anse som god regnskapsskikk.

Hvis god regnskapsskikk presiseres og utdypes gjennom oppdaterte, allment aksepterte regnskapsstandarder, vil en reguleringsløsning av denne typen fungere godt. Etter hvert som standardene blir eldre, vil de dels komme i utakt med utviklingen i næringslivet, dels i utakt med hva som kan forsvares ut fra vurdering av kost-nytte og dels i utakt med internasjonal regnskapsutvikling (Ekberg 2019, Hanstad 2018).

God regnskapsskikk og internasjonale standarder

Både lovgiver og standardsetter har lagt stor vekt på at norsk regnskapsregulering skal være i samsvar med internasjonal regnskapsregulering (Hanstad 2018).

1 Jf. rskl. §§ 4-1 første ledd nr. 1 og 5-20.

2 Merk: Dette er en regnskapsmessig vurdering. Virksomhetsbegrepet i regnskapsretten må ikke blandes med virksomhetsbegreper i andre sammenhenger, som for eksempel i skatteretten.

3 Jf. NRS 17 punkt 6.1.

4 Jf. NRS 17 punkt 6.1.

5 Jf. NRS (F) punkt 2.8 og 2.8.1.

Signalene fra lovgiver kan spores i flere av forarbeidene til gjeldende regnskapslov. Blant annet uttrykkes det eksplisitt i finanskomiteens innstilling til gjeldende lov at god regnskapsskikk skal harmoniseres med internasjonal regulering.⁶

I forarbeidene til de endringene i regnskapsloven som ble implementert i 2005, ble det uttalt at regnskapsreguleringen for øvrige foretak på sikt burde pålegges utarbeidelse av årsregnskap etter IFRS eller IFRS for SMEs (sistnevnte fastsatt som forskrift om forenklet IFRS). Dette ses både av departementets proposisjon (Ot.prp. nr. 39 (2004–2005) s. 29) og i finanskomiteens innstilling (Innst. O. nr. 67 (2004–2005) s. 13–14). I finanskomiteens innstilling side 13 heter det at: «[k]omiteen deler Regjeringens vurdering av at det på sikt er et mål at det skal være plikt for andre enn små foretak å utarbeide årsregnskap i samsvar med IFRS, enten fullstendig IFRS etter IFRS-forordningen eller forskrift om forenklet IFRS.»

Tilpasning av norske regnskapsstandarder til internasjonal regulering begynte lenge før IFRS ble innført som regnskapsspråk i 2005. Et eksempel på dette er standarden for immaterielle eiendeler. Høringsutkastet i 1998 hadde en klar balanseorientert tilpasning til dagjeldende IAS 38 Immaterielle eiendeler. Fra og med 2005 ble tilpasningen av norske regnskapsstandarder til internasjonal regulering langt tydeligere. Dette ses blant annet av strateginotatene til Norsk RegnskapsStiftelse fra 2005, 2008 og 2012, hvor det i sistnevnte strateginotat står at det skal utvikles en felles standard basert på IFRS for SMEs innenfor regnskapslovens rammer.

Internasjonale standarder sett opp mot norske standarder som uttrykk for god regnskapsskikk

Et spørsmål som melder seg, er i hvor stor grad internasjonal regulering kan legges til grunn som god regnskapsskikk på et område hvor det foreligger en regnskapsstandard. Temaet er berørt av Ekberg (2019). At norsk regnskapsrett skal tilpasses internasjonal regulering, synes åpenbart ut fra beskrivelsen over. Hvilken vekt internasjonal regulering skal ha når det finnes en norsk

regnskapsstandard på området, bør etter vår mening vurderes ut fra tre forhold: (1) i hvilken grad behandler den norske standarden den regnskapsmessige problemstillingen som søkes løst, (2) er den norske standarden en endelig standard, foreløpig standard, et høringsutkast eller et diskusjonsnotat og 3) i hvilken grad er standarden moden for faglig oppdatering.

Vi bruker disse tre forholdene i den videre diskusjonen, men om en mer generell behandling av problemstillingen om internasjonal regulering kan legges til grunn som god regnskapsskikk når det finnes en norsk regnskapsstandard, bør drøftes mer inngående i en egen artikkel.

Utsatt skatt ved oppkjøp av datterselskap uten virksomhet – eksempel

Det har som nevnt oppstått tvil om hvordan konsernregnskapet bør reflektere utsatt skatt ved oppkjøp av datterselskap som ikke har virksomhet i regnskapsmessig forstand. Vi velger å illustrere problemstillingen med et enkelt eksempel og tre alternative løsninger knyttet til dette. AS Invest kjøper 1. januar 2021 alle aksjene i AS Eiendom for 190. Aksjene er selskaps eneste eiendel.

AS Eiendom har også én eiendel – en eiendom med bokført (regnskapsmessig og skattemessig) verdi 100 (alle tall i millioner). Markedsverdien på eiendommen er 200, og anskaffelseskost på 190 indikerer at det er gjort et fradrag på 10 i utsatt skatt, beregnet til estimert nåverdi av nominell utsatt skatt på 22. Tre alternative løsninger anses å kunne foreligge i konsernregnskapet til AS Invest.

Alternativ 1 – Den internasjonale løsningen – IFRS og IFRS for SMEs

Eiendom	190
Egenkapital	190

Denne løsningen reflekterer for det første at det ikke anses å foreligge noen goodwill knyttet til eiendelskjøp.⁷ Som det følger av IAS 12 nr. 53, er det dessuten ikke anledning til å måle utsatt

skatt til nåverdi. Vi behandler i denne artikkelen om også dette alternativet kan tillates etter god regnskapsskikk.

I etterfølgende perioder vil en økning av den midlertidige forskjellen behandles på ordinær måte med avsetning av nominell utsatt skatt i konsernregnskapet. Ved reduksjon av den midlertidige forskjellen vil det derimot ikke bli noen innregning av endret utsatt skatt i konsernregnskapet, fordi reverseringen skjer gjennom avskrivning av eiendommen.

Alternativ 2 – Nåverdi utsatt skatt

Eiendom	200
Utsatt skatt	10
Egenkapital	190

NRS(F) *Resultatskatt* angir denne løsningen med måling av utsatt skatt til nåverdi, her 10, som den anbefalte metoden.⁸ Ulempen med løsningen vil være å etablere målinger av utsatt skatt i etterfølgende perioder, herunder estimering av når de midlertidige forskjellene vil reversere. Praksis tyder på at få, om noen, benytter denne metoden. Løsningen fremstår også som uheldig sett i et internasjonalt perspektiv. Vi er ikke kjent med andre land som tillater en slik løsning.

Alternativ 3 – Teknisk goodwill

Goodwill	12
Eiendom	200
Utsatt skatt	22
Egenkapital	190

I etterfølgende perioder vil det være enkelt å beregne utsatt skatt, men mer komplisert å bestemme avskrivningen på goodwill. Når goodwill består av teknisk goodwill slik som her og denne reverseres, bør avskrivningen av goodwill skje i samme takt som utsatt skatt fra oppkjøpstidspunktet.

Ettersom NRS(F) *Resultatskatt* ble vedtatt i 1992 (justert siste gang i 2008), var det ingen regnskapsfaglig diskusjon knyttet til skillet mellom klassifisering av datterselskapet som eiendel eller virksomhet. Standarden ble vedtatt lenge før et skille mellom oppkjøp med virksomhet og oppkjøp uten virksomhet, ble etablert i internasjonal regule-

6 Jf. Innst. O. nr. 61 (1997–98) punkt 5.1.2).

7 Jf. IAS 12 nr. 15.

8 Jf. NRS(F) punkt 2.8.1.

ring.⁹ Uansett kan utsatt skatt måles til nominell verdi (her: 22), og konsekvensen av det, er at det innregnes en teknisk goodwill på 12. Denne løsningen er anvendelig, men er regnskapsteoretisk uheldig ved at det oppstår goodwill knyttet til kjøp av eiendel.

Kan den internasjonale løsningen være i samsvar med god regnskapsskikk?

Det er hevdet fra toneangivende revisjonsmiljøer at den internasjonale løsningen er i strid med regnskapsloven og god regnskapsskikk. Det er blant annet fremholdt at løsningen ikke følger eksplisitt av NRS(F) *Resultatskatt*, dvs. at utsatt skatt alltid må måles, og da enten til nominell verdi eller nåverdi, jf. alternativ 2 og 3 ovenfor. Konklusjonen deres er altså at den internasjonale løsningen i alternativ 1 ikke er forenlig med god regnskapsskikk.

Internasjonal løsning er ikke i strid med eksplisitte lovbestemmelser

Den internasjonale løsningen er åpenbart ikke i strid med regnskapslovens eksplisitte lovbestemmelser, jf. for eksempel definisjonen av anskaffelseskost i § 5–4. Spørsmålet er da om kravet til god regnskapsskikk i rskl. § 4–6 kan være til hinder for løsningen. Bestemmelsene i NRS(F) *Resultatskatt* ble vedtatt første gang i 1992 og senere justert, siste gang i 2008. Det synes å være allmenn enighet om at standarden burde vært oppdatert for mange år siden. NRS 17 *Virksomhetskjøp og konsernregnskap* punkt 6.1 innførte i 2011 betegnelsen «datterselskap som ikke har virksomhet», og standarden klargjorde at kjøp av slike selskaper normalt ikke medfører innregning av goodwill. Standarden åpnet likevel for innregning av en såkalt teknisk goodwill.¹⁰

Ikke-oppdatert foreløpig standard bør ha lav rettslig status

Et sentralt tema blir da hvilken rettslig status en ikke-oppdatert foreløpig norsk regnskapsstandard har. Etter vår oppfatning kan ikke den foreløpige standarden være til hinder for at den internasjonale løsningen anses forenlig med god regnskapsskikk. Dette ville derimot stilt seg

annerledes dersom standarden hadde vært en endelig standard, jf. Ekberg (2019). Vi er enig i hennes resonnering om at det er vanskelig å akseptere internasjonale løsninger som ikke er i samsvar med en endelig norsk regnskapsstandard.

Standarden tar ikke stilling til det aktuelle spørsmålet

Vårt viktigste argument er at den foreløpige standarden ikke tar stilling til spørsmålet som er tatt opp i denne artikkelen. Det var som nevnt først i 2011 at spørsmålet om klassifisering av oppkjøp som virksomhetskjøp eller eiendelskjøp ble behandlet i en norsk regnskapsstandard. Vår argumentasjon er derfor tredelt: (1) Spørsmålet om behandling av utsatt skatt i oppkjøp uten virksomhet er ikke behandlet i NRS(F) *Resultatskatt*, (2) NRS(F) *Resultatskatt* er foreløpig og (3) standarden har i lengre tid vært moden for oppdatering.

Den internasjonale løsningen finnes i høringsutkast til ny norsk standard

I 2012 ble standardsetting i Norge vesentlig endret, og i 2014 ble det publisert et høringsutkast til en ny standard som skulle erstatte alle eksisterende standarder for øvrige foretak (NRS (HU) 2014). Standarden ble utarbeidet innenfor regnskapslovens rammer med tilpasning til IFRS for SMEs. Forslaget fra 2014 er interessant med tanke på det spørsmålet som tas opp i denne artikkelen.

Forslaget¹¹ må innebære at Norsk RegnskapsStiftelse er av den oppfatning at den internasjonale løsningen (alternativ 1 ovenfor) er i samsvar med regnskapslovgivningen. Vi har gjennomgått høringskommentarene til innstillingen, og ingen høringsinstanser ser ut til å være uenige i at det utarbeides en ny standard der den internasjonale løsningen tillates på dette området. Det skal bemerkes at det var foreslått å videreføre særnorsk løsning (punkt 29.16N) som et alternativ (alternativ 3 ovenfor). Blant høringsinstansene var det to revisjonsselskaper som mente at den internasjonale løsningen burde være den eneste tillatte (jf. hørings svar fra KPMG og BDO).

Særnorske løsninger bør fjernes

Norsk RegnskapsStiftelse har siden 2005 hatt en klar strategi om å tilpasse sine standarder til IFRS og IFRS for SMEs. Eksemplet i artikkelen viser hvilke utfordringer vi står overfor når vi har standarder som er gamle, og således trenger oppdatering. Vi tror tiden er inne til å fjerne særnorske løsninger som ikke har internasjonal støtte. Vi mener derfor at vi bør ta avstand fra måling av utsatt skatt til nåverdi, og dette er også gjort i forslaget til standard fra 2014 (NRS (HU) 2014). Av forenklingshensyn, og i samsvar med forslaget fra 2014, bør vi beholde løsningen med teknisk goodwill ved kjøp av datterselskap som ikke har virksomhet. Inntil videre mener vi derfor at det er naturlig å videreføre både alternativ 1 (IFRS-tilpasningen) og alternativ 3 (nominell utsatt skatt).

Referanser

- Ekberg, E. (2019). Regnskapsloven og ny regnskapsstandard. *Praktisk økonomi og finans* (nr. 4): side 289–292.
- Hanstad, P. (2018). Regnskapsreguleringen i Norge. *Magma* (nr. 1): side 47–51.
- IAS 12 Inntektsskatt.
- IAS 38 Immaterielle eiendeler.
- IFRS 3 Virksomhets sammenslutninger.
- IFRS for SMEs.
- Innst. O. nr. 61 (1997–98).
- Innst. O. nr. 67 (2004–2005).
- NOU 2015: 10.
- NRS 17 Virksomhetskjøp og konsernregnskap.
- NRS (F) Resultatskatt.
- NRS (HU 2014) Norsk Regnskapsstandard.
- NRS (HU 2014) Norsk Regnskapsstandard – hørings svar.
- Ot.prp. nr. 39 (2004–2005).

9 Jf. IFRS 3 Virksomhetssammenslutninger fra 2004.
10 Jf. NRS 17 punkt 6.1.

11 NRS (HU) 2014 punkt 29.16b.